

Izazovi digitalizacije i dileme jednog arhivista – stare fotografije u arhivu

Tonko Barčot

Prije četiri godine u Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo stigla je vrijedna donacija u obliku fotoostavštine Jakova Peručića s više od 700 negatifa na staklu, snimljenih od kraja 19. st. do 1921. Zahvaljujući Tonču Baždariću, negativi s prizorima Korčule i Korčulana, ali i Južne Amerike (Punta Arenas, Puerto Madryn) u kojem je Peručić živio na prijelazu stoljeća, spašeni su s otpada i pohranjeni na sigurno. No, to dakako nije moglo biti jedino što je Arhiv mogao ponuditi. Da bi se pristupilo obradi i opisu arhivskog gradiva te skupili podaci o do tad malo poznatom korčulanskom fotografu, bilo je nužno digitalizirati negativne. Nije bilo dovoljno nabaviti odgovarajući skener za prozirne medije, trebalo je i proučiti sve postavke i raspon kod skeniranja, tako da se dobije što veći tonski raspon od bijelih do tamnosivih detalja i da digitalizirana fotografija bude reprezentativna i tonski ujednačena. Bez ikakvog predznanja o fotografiji, to se činilo vrlo težak izazov. U komunikaciji s ostalim arhivistima, pokazalo se kako je fotografija na marginama arhivske pozornosti i kako arhivisti nemaju dovoljno znanja za takav rad, niti za čuvanje, a još manje za opis i digitalizaciju fotografije. To je potvrđivao i manji broj sređenih zbirki fotografija u arhivskim ustanovama te različiti pristupi u sređivanju i opisu. Dakako, izuzetak predstavlja Središnji fotolaboratorij Hrvatskog državnog arhiva na čelu s Hrvojem Gržinom, ali na daljinu nije uvijek moguće postaviti sva pitanja i dobiti sve odgovore. Uz savjete kolege Gržine, puno nam je pomogao povjesničar umjetnosti, Maro Grbić, sa svojom širokom paletom znanja. I tako je proces digitalizacije, ne bez ponavljanja, krenuo.

Kako je rastao broj napravljenih digitalnih preslika, tako su se množile nedoumice. Ponajprije, mučilo nas je pitanje kako pripremiti negativ za digitalizaciju i što pritom napraviti s negativima na

kojima je fotograf intervenirao s retušem. Njegova intervencija na emulziji i grebanje lica kako bi ih smekšao, izvjesno je stvarateljevo djelo. Koliko god mi željeli danas vidjeti izvorno lice sa svim detaljima, toliko treba prihvatiti činjenicu da je riječ o ondašnjoj modi uljepšavanja stvarnosti. Stvarateljevom intervencijom može se smatrati i nanošenje prozirne crvene boje na staklo, kako bi se kod razvijanja posvijetlio pretamni ton kože (posljedica korištenja ploča neosjetljivih na crvenu boju). Skeniranje negativa s takvim intervencijama daje nereprezentativne zapise. Jasno je da bi brisanjem retuša dobili točniju informaciju o stanju snimanog predmeta, ali bi i izbrisali važnu informaciju o stvarateljevu radu. Ova dilema u današnje vrijeme dodatno dobiva na važnosti s obzirom da do pozitivna, izuzev kontakt kopije, možemo isključivo digitalizacijom.

Željeznička stanica Puerto Madryn 1908.
Foto: Jakov Peručić (Privatna zbirka Vicko Ivančević)

Portret. Foto: Jakov Peručić
(DADU-SCKL Zbirka fotografija
Jakova Peručića)

Druga poteškoća koja se javlja kod digitalizacije je zatrpavanje memorije s tif. formatom. Jasne su prednosti ovog formata (ne gube se podaci ni u kakvoj kompresiji), no s nizom snimaka velikih formata i u većoj rezoluciji gotovo je nemoguće rukovati. Tu nije bio kraj dilemama. Nakon što smo snimili sve negative, nametnula se potreba unificiranog imenovanja i opisa digitalnih preslika, odnosno odgovora na pitanja koji su nužni elementi (snimatelj, tema prizora, datum i mjesto snimanja, format, tragovi retuša...) digitalnog opisa i koje mogućnosti pretraživanja tih opisa. Pogotovo ako je riječ o negativima, a to je dijelom slučaj i kod Peručića, koji su u privatnom vlasništvu te su možda i po posljednji put u Arhivu. U takvim slučajevima, nemamo pravo na pogrešku i potrebno

je u ograničenom vremenu prikupiti što više informacija. Dakako, ostat će pitanje da li smo ih prikupili baš sve. Izvornik je ipak izvornik.

Državni arhiv u Dubrovniku u međuvremenu je nabavio bolji skener. Usporedbom skeniranog, zaključili smo kako su nove preslike vidljivo bolje i da će trebati sve ponoviti. Sve u svemu, digitalizacija mi se sve više čini kao mantra 21. stoljeća – svi je želimo i svi je promičemo. No, ne znamo koji je najbolji put za dugoročno zadovoljavajuće rezultate i dosada je u Hrvatskoj sigurno mnogo novca potrošeno sa slabim rezultatima. Dakako, digitalizacija je neizbježna i potrebna, ponajprije zbog veće dostupnosti arhivskog gradiva pa je zato nužno poraditi na daljnjoj standardizaciji i širenju dobrih

primjera iz prakse, kako bi arhiviste (pa i potpisnika) lišili svih dilema. Ili barem nekih.

Djelujući u tom smjeru, Državni arhiv u Dubrovniku priprema organizaciju Ljetne škole arhivistike na Korčuli namijenjenu prvenstveno arhivistima, a čija bi tema ove 2017. upravo trebala biti "Fotografija: prepoznavanje, čuvanje, opis i digitalizacija". Škola bi bila organizirana kroz predavanja izlagača, praktične radionice digitalizacije, okrugli stol razmjene iskustava, prezentacije dobrih rješenja i materijala. Gosti predavači bili bi u prvom redu istaknuti arhivisti, ali i povjesničari umjetnosti iz Hrvatske i svijeta. Jer fotografija, dakako, nije isključivo predmet arhivistike. ■

*Vojna parada talijanske vojske u Korčuli 1918.
Foto: Jakov Peručić (Privatna zbirka Tonči Baždarić)*

